

Muzeum Powstania
Warszawskiego

Konspiracja. Mały sabotaż

Autor: Jolanta Błażejczyk / Muzeum Powstania Warszawskiego

Lekcja przeznaczona dla uczniów klas szóstych szkół podstawowych
Czas trwania lekcji – 45 min. (propozycja rozszerzenia lekcji na godzinę wychowawczą o współczesnym patriotyzmie)

Celem lekcji jest ukazanie wyjątkowości Polskiego Państwa Podziemnego na tle okupacyjnej Europy oraz postaw polskiego społeczeństwa w warunkach wojennych. Ważne jest wytłumaczenie uczniom, czym jest dzisiejszy patriotyzm, który nie wymaga od nas wprawdzie heroicznych czynów, ale postaw i zachowań, które przyczynią się do poprawy jakości życia nas wszystkich; wpłyną na nasze otoczenie, a w konsekwencji na wizerunek Polski.

Po lekcji uczeń powinien:

- wiedzieć, co oznaczają pojęcia dywersja, konspiracja i mały sabotaż;
- znać główne założenia i cele działalności Polskiego Państwa Podziemnego;
- wiedzieć, jak konspiracyjna działalność wpływała na zachowanie tożsamości narodowej;
- zdawać sobie sprawę, co było wyznacznikiem patriotyzmu w czasie okupacji;
- umieć pracować w grupach i wyciągać wnioski z wyznaczonych zadań;
- potrafić analizować źródła pisane i ikonograficzne.

Środki dydaktyczne:

- teksty źródłowe,
- materiały ikonograficzne,
- wykres,
- relacje świadków historii.

Metody dydaktyczne:

- praca w grupach,
- wykład lub pogadanka,
- praca z tekstem źródłowym i materiałem ikonograficznym.

UWAGA: Przed lekcją uczeń powinien znać datę wybuchu i zakończenia II wojny światowej oraz warunki życia ludności polskiej w czasie okupacji.

Przebieg zajęć:

1. W celu powtórzenia zagadnień z poprzednich zajęć prowadzący dzieli klasę na trzy grupy. Każda z grup przyporządkowuje prawidłowe opisy do wybranych pojęć (materiał pomocniczy nr 1, grupa I, grupa II, grupa III, prawidłowe odpowiedzi) – 8 min.
2. Nauczyciel przedstawia cele Polskiego Państwa Podziemnego lub zasady etyczne polskich konspiratorów, czytając i omawiając jeden z dwóch wybranych dokumentów (materiał pomocniczy nr 2, teksty dostępne w plikach Word – wersja „a” i w plikach PDF z charakterystyczną maszynową czcionką – wersja „b” – tekst 1a, tekst 1b; tekst 2a, tekst 2b) – 7 min.
3. Prowadzący opowiada w formie pogadanki lub wykładu o początkach konspiracji, która sprowadzała się do form wzajemnej pomocy (ewidencja i opieka nad grobami poległych polskich żołnierzy, przygotowywanie paczek żywnościowych dla jeńców, pomoc w uciezkach z obozów jenieckich obejmująca przekazywanie cywilnych ubrań i fałszywych dokumentów). Można wykorzystać

wspomnienia o genezie konspiracji (materiał pomocniczy nr 3) – 3 min.

4. Nauczyciel za pomocą wykresu przedstawia główne kierunki działań konspiracyjnych (materiał pomocniczy nr 4) – 2 min.
 - zachowanie tożsamości narodowej (tajne nauczanie, szerzenie polskiej kultury, opieka nad dziećmi i młodzieżą w ramach Rady Głównej Opiekuńczej i tajnego harcerstwa),
 - przygotowanie do otwartej walki – powstania (wywiad, akcje zbrojne, szkolenie wojskowe) – 2 min.
5. Prowadzący rozdaje każdej z trzech grup materiały źródłowe i ikonograficzne. Na ich podstawie zespoły opracowują wybrane formy działań konspiracyjnych Polaków (tajne nauczanie – materiał pomocniczy nr 5, tekst 1, tekst 2, zdjęcia; mały sabotaż – materiał pomocniczy nr 6, tekst 1, tekst 2, zdjęcia; dywersja – materiał pomocniczy nr 7; tekst 1, tekst 2, zdjęcia). Uczniowie, korzystając z pytań pomocniczych, zastanawiają się, na czym polegał opór Polaków podczas okupacji – 13 min.
6. Każda grupa przedstawia wyniki swojej pracy w formie zwartej wypowiedzi – 6 min.
7. Na zakończenie lekcji uczniowie pod kierunkiem nauczyciela szukają odpowiedzi na następujące pytania (najlepiej zapisać je na tablicy):
 - Jakie działania mogli podejmować rówieśnicy uczniów w ramach konspiracji? (nauka, opieka nad młodszymi, tajne harcerstwo, przekazywanie informacji, ostrzeżenia o zagrożeniach);
 - Co groziło konspiratorom? (więzienie, śmierć, represje wobec bliskich);
 - Czy można było podejmować inne działania, które nie groziłyby utratą życia? (samokształcenie, pomoc w opiece nad dziećmi, przygotowywanie paczek dla więźniów i jeńców, pomoc finansowa dla organizacji konspiracyjnych);

- Jakie czynniki decydowały o wstąpieniu do organizacji konspiracyjnych? (wychowanie w domu, szkole, wpływ stowarzyszeń młodzieżowych i Kościoła) – 6 min.

Propozycja na godzinę wychowawczą pt. „Jak można być dzisiaj patriotą?”.

Współczesny patriotyzm to m.in. dbanie o wygląd swojej „małej ojczyzny”. To zadbane klatki schodowe, domy, podwórka, osiedla i szkoły. Uczniowie mogą zastanowić się, czy można stworzyć „tajną” organizację, która pilnowałaby porządku np. w bloku i jego otoczeniu. Rozumiejąc jednocześnie, że w wolnej Polsce nie ma już potrzeby stwarzać stricte organizacji konspiracyjnej skierowanej przeciwko legalnej władzy, a raczej grupy osób związanej „tajemnicą”, wspólnym przedsięwzięciem, które za pomocą niekonwencjonalnych metod (tajemnicze gazetki) będzie dbało o swoje najbliższe otoczenie, swoją małą „ojczyznę” (materiał pomocniczy nr 8).